

ยี่โถ.....มีพิษจริงหรือ

พนิดา ใหญ่ธรรมสาร
สำนักงานข้อมูลสมุนไพร
คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

(ภาพจาก <http://en.wikipedia.org/wiki/Nerium>)

จากกระแสละครเวียงร้อยดาว ที่มีการนำใบ และดอกยี่โถมาทำเป็นชาชง และเมื่อนำไปรับประทานแล้วเป็นพิษมีผลทำให้การเต้นของหัวใจผิดปกติ และอาจทำให้เสียชีวิตได้ ดังนั้นทาง สำนักงานข้อมูลสมุนไพร ขอแนะนำเสนอข้อมูลของยี่โถตามรายงานการวิจัยเพื่อเป็นความรู้และตอบรับกับกระแสของละคร “ยี่โถ” มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Nerium oleander* L. มีชื่อพ้องคือ *Nerium odorum* Soland.,

Nerium odoratum Lam., *Nerium indicum* Mill. อยู่ในวงศ์ Apocynaceae มีชื่อภาษาอังกฤษ คือ fragrant oleander, oleander, rose bay, sweet oleander และยังมีชื่อท้องถิ่นอื่นๆ อีก เช่น ยี่โถไทย ยี่โถจีน ยี่โถดอกขาว ยี่โถดอกแดง (ภาคกลาง) อินโถ (ภาคเหนือ) โดยต้นยี่โถมีถิ่นกำเนิดในแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เช่น โปรตุเกส ไปถึงอินเดีย และอิหร่าน (เปอร์เซีย) โดยมีข้อสันนิษฐานว่ามีการแพร่เข้ามาในไทยโดยชาวจีน ในปลายรัชกาลที่ 2 หรือต้นรัชกาลที่ 3 ในช่วงปี พ.ศ. 2352 - 2364

ปัจจุบันนี้บ้านเรารู้จักและใช้ต้นยี่โถในฐานะไม้ดอกไม้ประดับมากกว่า เพราะมีดอกที่งดงามคล้ายดอกกุหลาบ มีกลิ่นหอม ออกดอกได้ตลอดปี และที่สำคัญยังปลูกง่ายและทนทานตายยากอีกด้วย ในตำรายาไทยยี่โถมีสรรพคุณดังนี้ **ราก** เป็นพิษ ทำให้มีอาการหอบและตายได้ ทำให้แท้ง รักษากลากเกลื้อน **เปลือก** เป็นพิษร้ายแรงมาก ทำให้ตายได้ แก้กโรคเรื้อน แก้อาการปวด **ใบ** ใช้ขนาดพอเหมาะ มีฤทธิ์บำรุงหัวใจ หากรับประทานเกินขนาดเป็นพิษต่อหัวใจ ทำให้ตายได้ **ดอก** บำรุงหัวใจ ทำให้ชีพจรเต้นเร็ว แก้อาการปวดศีรษะ ใช้มากเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ **ผล** ใช้ปริมาณน้อยๆ ช่วยขับปัสสาวะ และบำรุงหัวใจ **เมล็ดและยาง** เป็นพิษต่อหัวใจ จะเห็นได้ว่ายี่โถเป็นพืชพิษ ขนาดที่ใช้เป็นยาต้องใช้อย่างระมัดระวังดังนั้นจึงไม่แนะนำในการใช้เป็นยา และจากการศึกษาวิจัยพบว่าต้นยี่โถประกอบด้วยสารในกลุ่ม cardiac glycosides หลายตัวซึ่งสามารถทำให้เกิดพิษต่อหัวใจและระบบอื่นๆ เหมือนกับ digitalis ในใบยี่โถพบว่าสารส่วนใหญ่เป็น acetyl digitoxin ซึ่งจากข้อมูล

ดังกล่าวสอดคล้องกับรายงานการเกิดพิษในคนด้วย โดยมีรายงานว่าชายไทย อายุ 35 ปี มีประวัติดื่มสุราเป็นประจำโดยที่ผู้ป่วยต้องการหยุดดื่มสุรา จึงรับประทานน้ำต้มใบยี่โถ 15 ใบ หลังจากนั้น 2 ชั่วโมง ผู้ป่วยมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน คล้ายจะเป็นลม ตามองไม่ชัด และมีเสียงดังในหู ชีพจรเต้นช้าลงเหลือ 39 ครั้ง/นาที การตรวจคลื่นหัวใจพบว่าการส่งสัญญาณจากหัวใจห้องบนสู่หัวใจห้องล่างถูกปิดกั้นอย่างสมบูรณ์ (complete atrioventricular block) หัวใจห้องบนและหัวใจห้องล่างไม่บีบตัวตามจังหวะตามกัน โดยหัวใจห้องบนบีบตัว 100 ครั้ง/นาที และหัวใจห้องล่างบีบตัว 39 ครั้ง/นาที ผู้ป่วยได้รับการรักษาโดยฉีดอะโทรปีน และรับประทานโปรแบนทีน อาการของผู้ป่วยก็ดีขึ้นเรื่อยๆ วันที่ 3 คลื่นหัวใจก็เป็นปกติ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ายี่โถเป็นพืชมีพิษ และมีผลทำให้การเต้นของหัวใจผิดปกติ จนทำให้หยุดหายใจและเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ ดังนั้นใครที่ปลูกต้นยี่โถแนะนำให้ปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับมากกว่าที่จะใช้เป็นยา เพราะการนำมาใช้เป็นยาถ้าไม่มีความรู้มากพอ และไม่ระมัดระวังจะทำให้เกิดพิษที่เป็นอันตรายถึงชีวิตได้

เอกสารอ้างอิง

1. นันทวัน บุญยะประภัศร อรณุช โชคชัยเจริญพร (บรรณาธิการ). สมุนไพรไม้พุ่มบ้าน เล่ม 4. บริษัทประชาชน จำกัด กรุงเทพฯ, 2543;740 หน้า.
2. Kaojareon S, Sukhupunyarak S, Mookhavesa C. Oleander Yee Tho Poisoning. J Med Ass Thailand 1986;69(2):108-12.